

ویژگی های شهر تبریز

سعید پورمحرم

فهرست:

صفحه	عنوان مطالب
۲	درباره ی تبریز
۱۰	جاذبه های گردشگری تبریز
۱۳	پیشینه ی تبریز
۱۸	القاب تبریز
۴۰	آب و هوای تبریز
۴۱	منابع

مختصری از موقعیت جغرافیایی استان آذربایجان شرقی و شهرستان تبریز ویژگیهای اقلیمی و مختصات جغرافیایی

محدوده ای از ایران اسلامی که با حدود ۴۶۹۲۹ کیلومتر مربع نام آذربایجان شرقی بخود گرفته است، در گوشه شمالغرب فلات ایران قرار دارد. رود ارس، حدود شمالی آن را با جمهوری های آذربایجان، نخجوان و ارمنستان مرتبط و رود قطور و آبهای دریاچه ارومیه، حدود غربی آنرا با استان آذربایجان غربی همجوار می کند.

در جنوب، کشیدگی رشته کوهها، دره ها، جلگه ها و دشتها باعث پیوستگی استان با آذربایجان غربی و زنجان میشود. در شرق دره رودخانه دره رود و کوههای سبلان و چهل نور و گردنه صائین و رود قزل اوزن در جنوب این خطه را از استان اردبیل جدا می سازد.

از نظر مختصات جغرافیایی، مدارهای ۲۶° و ۳۹° و ۴۵° و ۳۶° شمالی منتهی الیه شمالی و جنوبی، و نصف النهارات ۵° و ۴۵° و ۲۲° و ۴۸° منتهی الیه غربی و شرقی استان را می پوشاند.

توپوگرافی منطقه، یکی از عوامل مهم آفرینش ویژگیهای اقلیمی آذربایجان شرقی و عامل اصلی تنوع در آن می باشد. ارتفاع و تغییرات آن و جهت گیری رشته کوهها در برابر جریانات هوایی، عوامل توپوگرافیک شکل یابی کليمایی یک منطقه است. استان آذربایجان شرقی از تنوع اقلیمی قابل توجهی برخوردار است؛ به طوری که در ۵۰ روز از سال شاهد یخبندان و در گرمترین ساعات روز ماههای گرم تابستان در برخی مناطق، درجه حرارت بالای ۴۰ درجه سانتیگراد است. میزان نزولات جوی در استان به طور متوسط از ۲۵۰ الی ۶۰۰ میلی متر در نوسان می باشد.

سیمای استان از هفت واحد کوهستانی و دره ها و جلگه های میان آنها میباشد که عبارت از: قره داغ، میشو و مورو، قوشاداغ، سبلان، سهند، بزقوش و تخت سلیمان است. شمالی ترین و بزرگترین این واحدها رشته کوه قره داغ می باشد

رودخانه اجی چای با طول ۲۶۰ کیلومتر از ارتفاعات سبلان و دامنه های سهند سرچشمه می گیرد. رودهای ورکش صوفیان، دریان، اسکو نیز از رودهای حوضه این استان است.

رود ارس در محدوده آذربایجان شرقی توسط ۱۸ رودخانه کوچک و بزرگ که از چند کیلومتر تا ۲۸۰ کیلومتر طول دارد تغذیه می شود و با

۳۳۶۷ میلیون مترمکعب آبدهی سالانه، پرآبترین رود استان به شمار می آید. آب و هوای آن در تابستان بسیار معتدل و در زمستان نسبتاً سرد است. میانگین بارندگی شهر تبریز به طور متوسط ۲۷۰ میلیمتری باشد.

استان آذربایجان شرقی دارای ۱۶ شهرستان است که عبارتند از: آذرشهر، اسکو، اهر، بستان آباد، بناب، تبریز، جلفا، سراب، شبستر، کلیبر، مراغه، مرند، ملکان، میانه هریس، هشترود. مرکز استان آذربایجان شرقی شهر تبریز است که وسعتی در حدود ۱۱۸۰۰ کیلومترمربع دارد. درباره بنا و وجه تسمیه شهر تبریز حمدالله مستوفی و یاقوت حموی می نویسند:

بنای تبریز از زبیده، زن هارون الرشید است. وی به بیماری تب نوبه مبتلا بوده، روزی چند در آن حوالی اقامت کرده و در اثر هوای لطیف و دل انگیز آنجا بیماری زبیده زایل شده، فرموده شهری در آن محل بنا کنند و نام آن را ((تب ریز)) بگذارند.

قدیمی ترین ذکر نام تبریز را در کتیبه سارگن دوم پادشاه اشور خواهیم یافت

یشینه تاریخی و آثار باستانی

آثار باستانی استان عبارتند از: کلیسای استپانوس، پل دختر، ارک علیشاه، بازار تبریز مسجد جامع تبریز، مسجد جامع مرند، قلعه بابک، مسجد کبود (فیروزه اسلام)، مقبره الشعراء (آرامگاه خاقانی شیروانی، شهریار، اسدی طوسی، همام تبریزی و...)، سنگ بسم ا..، موزه آذربایجان، عمارت ایل گلی، برج شهرداری تبریز. شهرتبریز دارای مدرسه علوم اسلامی به نام مدرسه علوم اسلامی ولیعصر می باشد که در آن طلاب زیادی به امر تحقیق و تحصیل مشغول هستند. علاوه بر آن، مدرسه علوم طالبیه تبریز از دیرباز به امر پرورش افراد روحانی اشتغال داشته، زیر نظر حوزه علمیه قم فعالیت می نماید. بنای این مدرسه یکی از شاهکارهای هنری

متعلق به قرن ۱۰ هجری قمری است. این مدرسه زیبا در بازار مسجد جامع و در نزدیکی مسجد جامع تبریز واقع گردیده است.

جاذبه های توریستی و علمی و مذهبی تبریز عبارتند از: بازار زیبای تبریز - که بیش از دهها تیمچه و راسته است. مدارس قدیمی تبریز، مثل مدرسه اکبریه، مدرسه جعفریه، مدرسه حاج صفر علی، مدرسه خواجه علی اصغر، مدرسه صادقیه، مدرسه طالبیه، مدرسه ظهیریه و.. مساجد تبریز مثل مسجد استاد شاگرد، مسجد جامع، مسجد کبود (فیروزه اسلام)، مسجد علیشاه (ارک علیشاه)، مقبره الشعراء، که شعرای نامداری مانند اسدی طوسی، قطران تبریزی، خاقانی شیروانی، ظهیر الدین مازانی، همام تبریزی، لسانی شیرازی و سید محمد حسین شهریار در آنجا مدفون هستند.

وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان و شهرستان

از نظر وضعیت اشتغال در منطقه بایستی به اشتغال در مناطق شهری و روستایی اشاره نمود. طبق سرشماری سال ۱۳۷۵ درصد شاغلین و بیکاران در کل جمعیت استان، به تفکیک نقاط شهری و روستایی عبارتند از: میزان شاغلین ۲۶٪ در مناطق شهری و ۲۸٪ در مناطق روستایی و میزان بیکاری در مناطق شهری ۲٪ و در مناطق روستایی ۱/۲٪.

صادرات غیر نفتی، وضع کشاورزی، تولیدات منطقه:

استان آذربایجان شرقی از نظر صنایع نیز پیشرفت قابل ملاحظه ای یافته است. برای مثال: وجود شهرکهای صنعتی در اطراف تبریز، باعث رونق صنعت در این استان گردیده است. وجود کارخانه های عظیم تراکتورسازی، ماشین سازی، لیفتراک سازی و پمپ سازی ایران و... این استان را به یکی از قطبهای مهم صنعت کشور بدل ساخته است. علاوه بر این صنایع، وجود صنایع زیبای دستی در تبریز نیز بسیار چشمگیر است. مثال:

صنعت زیبای فرشبافی در استان و تبریز رونق فراوان یافته و عمده ترین صادرات غیر نفتی استان را صادرات فرش بخود اختصاص داده است. این صنعت زیبا که از ازمینه قدیم در این استان و

شهر تبریز بعنوان یک هنرمطرح بوده است اکنون با آمیخته شدن به صنعت ، به یک هنرجاودانه ملی بدل گردیده است، بنحویکه فرش استان به کشورهای پیشرفته از جمله: المان، فرانسه، ایتالیا، انگلیس و... صادر می گردد.

معادن موجود در استان نیز باعث غنای استان از نظر وجود منابع عظیم خدادادی کرده است. وجود معدن مس سنگون در شهرستان اهر، وجود سنگهای سیمانی در شهرستان صوفیان و تعداد دیگری از معادن دیگر باعث توجه صنعتگران و زمین شناسان به این منطقه از کشور پهناورمان گردیده است.

صادرات غیرنفتی استان در وهله اول فرش و بعد خشکبار، میوه جات عسل و چرم میباشد. وضع کشاورزی استان به سبب وجود آب وهوای معتدل تابستانی و نیز مراتع وباغات، میوه های مختلف تنوع خاصی را به خود گرفته است. به نحوی که بیشترین محصول استان در وهله اول گندم و جو و در مرحله بعد تخم افتابگردان و ذرت می باشد. محصول میوه نیز در استان متنوع می باشد؛ انگور (در بیش از ۱۲ نوع مختلف)، سیب، گلابی، هلو، زردالو، گیلاس، البالو از جمله محصولات میوه استان می باشد. استان از نظر وضع تولید صیفی جات و سبزی جات نیز پررونق است.

محله های تبریز

خانه مشروطه (محله راسته کوچه) :

یادگاری گرانقدر از انقلاب مشروطه خانه و موزه مشروطه در محله راسته کوچه است . خانه مشروطه واقع در محله قدیمی راسته کوچه از ابنیه تاریخی دوره قاجار است که تاریخ بنای آن به سال ۱۲۴۵ شمسی می رسد . بانی این خانه مرحوم حاج مهدی کوزه کنانی از بازرگانان خوشنام تبریزی بود که به پاس خدمات و مجاهداتش در انقلاب مشروطیت به لقب (ابوالمله) از او یاد شده است. مرحوم کوزه کنانی حامی بزرگ نهضت ازادینخواهی مردم آذربایجان در آن روزهای سخت

و سرنوشت ساز بود که حتی خانه شخصی خود را نیز به عنوان پایگاهی مطمئن در اختیار مجاهدین مشروطه قرار داد. پنجره های زیبای ارسی نمایی جلوه انگیز و محتشم به بنا بخشیده است.

نظر به جایگاه شهر تبریز در پیروزی انقلاب مشروطیت و نقشی که خانه کوزه کنانی یا خانه مشروطه در این نهضت بزرگ ایفا کرده است سازمان میراث فرهنگی کشور موزه مشروطه را در سطح ملی در همین خانه دایر نموده است. بنا بر این از سال ۱۳۷۵ با تبدیل بخشهایی از بنا به موزه اسناد، تصاویر و یادگارهای با ارزشی از دوران مشروطه ورهبران این انقلاب در آن نگهداری می شود.

از مهمترین اسناد و اموالی که در موزه مشروطه وجود دارد می توان به تپانچه کمری ستارخان، قلمدان و عینک و دستخط شهید ثقه الاسلام، دفترچه هزینه های نهضت مشروطه به قلم حاج مهدی کوزه کنانی، مهر انجمن های انقلابی آذر بایجان، فرش و تابلو فرشهای مشروطه، اقسام مجلدات و روزنامه های دوران انقلاب مشروطه و یاد کرد. در این موزه تندیس هایی از شخصیت ها و مجاهدین صدر مشروطیت همچون ستارخان، باقرخان، میرزاهمدی کوزه کنانی، حسین خان باغبان، علی مسیو، شهید ثقه الاسلام، جهانگیر خان صور اسرافیل، میرزا ابراهیم اقا صبا، میرزا اسماعیل نوبری و به نمایش گذاشته شده است و تصاویر بسیار تاریخی و قیمتی از دوران انقلاب مشروطه زینت بخش دیوارهای این خانه تاریخی می باشد.

جبه خانه (محلہ چارمنار):

در تبریز قدیم، در روزگاری که مرکز شهر، عمارت تاریخی و قدیمی عالی قاپو یا شمس_العماره و مقر ولیعهد های قاجار بود در این شهر هرگز خیابانی به معنا و مفهوم امروزی وجود نداشت به جز کهنه خیابان در مقابل مسجد کبود و بازارچه مسجد کبود و همچنین خیابان دوره شاه صفی در محلہ خیابان و بافت اصلی، بقیه محلات را گذرها، میدان ها و کوچه ها تشکیل می دادند.

در این رابطه مهمترین مسئله در دوره قاجار، حفظ امنیت در محدوده کاخ عالی قاپو بود. بنابراین اکثر عمارات دولتی، موسسات، ادارات امنیتی و شهربانی (قلعه بیگی) در حول و حوش کاخ

قرار داشتند. به تبع این امنیت، در محدوده مقر ولیعهد، منازل اکثر علما، بازرگانان، اعیان و مالکان چون کوی حرمخانه، مجتهد، امام جمعه، محله ششگلان، چار منار، راسته کوچه، مجید الملک و از امنیت حاکم بر این محدوده مرکز شهر بهره مند می شدند. از مکان هایی که ضروری بود در جوار مقر درباریان باشد، اداره اسلحه خانه، انبار لباس و مرکز تدارکات و تجهیزات ماموران دولتی و قزاقها بود که آن را (جبه خانه) می نامیدند. جبه، اسلحه و لباس اهنی و جبه خانا به معنای محل نگهداری اسلحه و سروسات جنگی، اسلحه خانه، قورخانه و جبه خانه بود.

جبه خانه در محل امروزی اداره دارایی قرار داشت. در این مکان، انواع و اقسام اسلحه سبک، لباس و تدارکات نظامیان و قوای نظمیه (شهربانی) و امنیه (ژاندارمری) نگهداری می شد و بیشتر مورد استفاده مسئولان امنیتی شهر قرار می گرفت. این مکان در سال ۱۳۲۵ شمسی جهت احداث کاخ ریاست جمهوری پیشه وری، رهبر فرقه دموکرات تخریب شد و سه طبقه نیز از این کاخ ساخته شده بود. قوای فرقه دموکرات در ۲۱ آذر ۱۳۲۵ از قوای دولتی شکست خورده، از بین رفتند و همان سه طبقه کاخ مزبور در سال ۱۳۲۶ به اداره دارایی تبریز واگذار شد و تا امروز هم در همان مکان اداره دارایی و امور اقتصادی مستقر می باشد.

نصف راه (محله کوچه باغ - خطیب) :

یکی از معروفترین و قدیمی ترین میدانها و چهار راه های شهر تبریز، میدان نصف راه است که اخیراً" به نام میدان جهاد نامیده شده و بزرگترین و جالب ترین پل هوایی و زیرگذر شهر در زمان شهردار وقت آقای فتح الهی (سال ۱۳۸۱)، به نام پل ستار خان در آن محل احداث گردیده است. در مورد نصف راه و اینکه چرا این میدان را به این نام می نامند باید یاد اوری کرد که مسافت بین ایستگاه راه آهن (واغزال) تا قونقا باشی در این میدان به نصف می رسد ولی در اصل این نام مربوط می شود به زمانی که برای اولین بار در تبریز، وسیله ارتباطی و حمل و نقل، قطار شهری (قونقا) را دایر کردند و رانندگان (سوروجی) قونقا، در مسافت بین قونقاباشی و ایستگاه راه آهن در نصف راه توقف کرده، هم تعدادی از مسافران پیاده شده و هم کرایه ها را جمع می کردند.

گویا از قونقا باشی تا نصف راه یک بلیط و از نصف راه تا ایستگاه راه آهن هم کرایه دیگری داشت .

امروز میدان نصف راه از طریق خیابان ازادی (سرلک سابق) به محلات جنوبی شهر و از طریق خیابان جهاد و آذربایجان به محلات اخونی ، حکم اوار، گامیشاوان ، قره اغاج ، لوکزه ، ترمینال مرند ، شبستر، فرودگاه بین المللی تبریز و اتوبان پاسداران راه ارتباطی دارد و همان خیابان قدیم راه آهن در مغرب میدان نصف راه ، مرکز شهر را به بزرگراه سنتو (ماشین سازی) ، بلوار کارگر (تراکتور سازی) ، شهرک آخمقیه ، دیزل آباد و پالایشگاه مربوط می سازد .

دانش قاپلی باغ (محله یکه توکانلار) :

یکه توکانلار به علت بزرگی دکانها در تنها محل ورودی دروازه شهر از مرند ، به این نام معروف شده است . در محدوده یکه توکانلار باغات آباد و حاصلخیز بسیاری وجود داشت که در سمت راست آن یک واحد اسیا وجود داشت . باغی هم بود که درب ورودی آن از یک قطعه تخته سنگ ساخته شده بود و به باغ داش قاپلی شهرت داشت . قسمتی از این باغات ، املاک شخصی اقلیت ارآمنه بود که از طرف اداره کل بازرگانی به انبار آهن آلات تبدیل گردید . سپس اراضی این منطقه را به آپارتمانهای ۲۹ بهمن که در سمت چپ جاده یکه توکانلار به سوی فرودگاه قرار دارند اختصاص دادند .

محله لاله (روستای لاله) :

پارک بزرگ و طبیعی لاله در جنوب غربی تبریز ، در کنار اتوبان تبریز _ تهران واقع بوده که باغات با صفا ، سبزه زارها و کشتزارهای معروف آن شهرت خاصی داشته اند .

لاله یک روستا و هم یک محله در حاشیه تبریز بوده و اکنون هم از محلات معروف شهر تبریز است . در کتاب تاریخ تبریز تا پایان قرن نهم هجری در مورد محله لاله چنین نوشته اند : این محله قریه ای در جنوب غربی شهر تبریز با باغهای دلگشا و آبهای معدنی سرشار است که از شمال به

باغات خطیب ، از جنوب به باغات و مزارع راواسان ، از غرب به جاده مراغه ، رواسان ، دیزل آباد و شهرک صنعتی تبریز و از مشرق به محله گزران (گازران) محدود می شود .

از دیگر محلات قدیمی تبریز می توان به محلات ششگلان ، مهادهمین ، خیابان ، مارالان ، لیلاوا ، دوه چی ، باغشمال ، نوبر ، مقصودیه ، صدر ، بارون اوک و اشاره کرد .

موقعیت دانشگاه

ساختمان دفتر مرکزی (واقع در کوی ولی عصر (عج)) و مجتمع آموزشی دانشگاه (در جاده تهران) در محدوده شرق تبریز ، ساختمان دانشکده پزشکی و حقوق (واقع در آبادانی مسکن ، جنب مجتمع ورزشی کوثر) در محدوده جنوب تبریز و دانشکده کشاورزی و دامپزشکی نیز (در جاده باسمنج ، روبروی باغ یعقوب) در جنوب شرقی تبریز واقع می باشند .

کتابفروشی ها

در زمان حاضر بیش از ۱۲۰ کتابفروشی در سطح تبریز فعالیت می کنند همچون : علامه ، فروزش ، پیک دانش ، اندیشه ، ایدین (مولی) ، ارک ، احرار ، سروش ، مکتب اسلام ، دانشمند ، شمس و

موقعیت کتابخانه ها

طبق آخرین آمار ۳۷ کتابخانه در سطح شهر تبریز دایر است که برخی از آنها از جمله کتابخانه ملی و تربیت در زمره قدیمی ترین و کتابخانه مرکزی در زمره بزرگترین کتابخانه های کشور محسوب می شوند . کتابخانه های ولی عصر (عج) ، امیرخیزی و پروین برخی دیگر از این کتابخانه ها هستند .

جاذبه های گردشگری

برخی از جاذبه های شهر تبریز عبارتند از ال گلی، باغ ملی، بازار تبریز، ارگ علیشاه، مقبره شاعران، خانه مشروطه، مسجد کبود، باغ گلستان و...

ال گلی:

تنها چهار کیلومتر پایین تر از جنوب تبریز واقع شده و مکانی دوست داشتنی و پاتوق افراد محلی در تعطیلات. آخر هفته می باشد

باغ ملی:

پیش از ترک شهر تبریز حتما باید از باغ ملی، باغی در پایین تپه که اطراف آن پارک وجود دارد و دریاچه ای مصنوعی به وسعت ۵۴,۴۷۵ متر مربع شبیه باغ تخت در شمال شیراز یا قصر قاجار در شمال تهران وجود دارد

بازار تبریز:

با قدم زدن در مرکز شهر تبریز به خصوص خ مطهری متوجه خواهید شد که این شهر، شهری تجاری به شمار میرود. بازار تبریز که مربوط به قرن ۱۵ میلادی می شود بازاری بزرگ با مساحت یک کیلومتر مربع می باشد. اگرچه از رونق و میزان خرید و فروش در این بازار کاسته شده ولی سبک معماری بسیار زیبا کاروانسراهای متعدد مسجد ها، مدرسه ها به این مکان و این مجموعه تجاری شکوه و ابهت خاصی بخشیده است.

ارگ علی شاه:

مسجد علی شاه یا ارگ علی شاه یا قلعه نظامی علی شاه یکی از بناهای بسیار مجلل و با عظمت در تبریز است. این عمارت به قرن ۸ هجری برمیگردد. توسط تاج الدین علی شاه در وزیر معروف ایلخان مغول غازان خان بنا شده است. ساختمان بزرگ و اصلی به تدریج به ویرانه هایی مبدل گشته و آنچه باقی مانده قسمت هایی از دیوار های قوی و پهن است. و سایر قسمت ها کاملاً از بین رفته اند. ساختن این بنا را به سالهای ۷۱۶ تا ۷۳۶ هجری قمری نسبت

میدهند

مقبره شاعران:

که به عنوان قبرستان شعرا مشهور است و در آن بیش از ۵۰ شاعر مشهور ایرانی، صوفیان، دانشمندان و خدا شناسان و عالمان به خاک سپرده شده‌اند. در خیابان سقط السلام واقع شده است. افرادی چون اسدی طوسی، شروانی، ظهیر فریابی، قطران تبریزی، محد نسیم مغربی، هومن تبریزی، سلمان ساوجی، قاضی بیضوی و شاعر معروف و معاصر تبریز مرحوم محمد حسین شهریا در این مکان به خاک سپرده شده‌اند

خانه مشروطه:

این عمارت نزدیک بازار بزرگ تبریز در خیابان مطهری واقع شده است در طول سالهایی که به انقلاب مشروطه منجر شد و پس از آن این خانه به عنوان محل اجتماع رهبران، طرفداران و جانبداران جنبش مشروطه مانند ستار خان باقر خان، سقط السلام، بهاج میرزا آقا فرشی استفاده می‌شد. حاج ولی معمار تبریزی این ساختمان دو طبقه را در سال ۱۸۶۸ بنا کرد. این ساختمان اتاق و تالارها و راهروهای متعددی دارد. زیبا ترین بخش این عمارت پنجره های سقفی و راهرویی است که آینه کاری شیشه کاری شده است

مسجد کبود:

که در شمال خیابان امام خمینی واقع شده در قرن ۱۵ میلادی بر اثر یک واقعه زلزله در تبریز از بین رفت. علی رقم ویرانه های گسترده این بنا اخیرا به طرز استادانه ای مرمت و باز سازی شده است. به علت کاشی های آبی رنگ که در نمای بیرونی و درونی مسجد به کار رفته به عنوان فیروزه اسلام شناخته میشود

باغ گلستان:

این باغ که پارک ملی هم نامیده می شود در میدان هنرستان واقع شده و یکی از مراکز تفریحی شهر به شمار میرود. مساحت آن ۵۳۰۰۰ متر مربع می باشد. این باغ در محل قبرستان قدیمی در

حدود ۶۰ سال پیش ساخته شده است و در آن استخرها و حوض های متعدد که توسط درختان و چمنها احاطه شده اند فراوان دیده میشود.

پیشینه ی تبریز

تبریز زمانی دارای باغات
ومزارع فرح انگیز و پراوازه
ای بود به همراه قنات ها
و چشمه های متعدد که امروزه
تمامی آن همه باغات و مزارع
از میان رفته یا در حکم از میان
رفتن است و گستره شهر

پیرامون خود را به مناطق مسکونی، تجاری، اداری و صنعتی و خدماتی مبدل ساخته است .

شرح تبریز از گذشته های دور تا به امروز هرگز در قاموس سطرها و نوشته ها نگنجدیده است

پیشینه تبریز همواره در هاله ای از ابهام مستور بوده و امروزش نیز حکایتگر غریب است.

تاریخ تبریز در پیش از ظهور اسلام اسیر ظن ها و گمان ها و گاهی اغراض هاست و بعد از
ظهور اسلام سیمای پر شکوهش نظر جهانیان را معطوف می سازد و در گستره وسیع حکومت
اسلامی به « قبة الاسلام » مشهور می شود.

سپس در شاهراه ابریشم ، شرق را با غرب پیوند می دهد و رونق اقتصادش به بنیان بازارها و
کاروانسراهایی می انجامد که عظیم ترین مکان مسقف پهنه گیتی می گردد و از این رو -
رشک انگیز - دارای شکوه مندترین ابنیه اعصار و مترقی ترین دانشگاه آن زمان ها - ربع
رشیدی - می شود . بنیاد شهر تبریز و وجه تسمیه نامش افسانه ای را می ماند ، گاهی بوی
اغراض می دهد و برخی موارد نیز از ظن ها و گمان ها نشأت می گیرد .

زنده یاد عبدالعلی کارنگ در آثار باستانی آذربایجان (آثار و ابنیه تاریخی شهرستان تبریز) در باب وجه تسمیه تبریز می نویسد: کلمه تبریز را جغرافی نویسان عرب چون سمعانی و یاقوت حموی به « کسر تاء » و جغرافی نویسان ایرانی و ترک چون حمد الله مستوفی و کاتب چلبی به « فتح تاء » و مورخان رومی و ارمنی و روسی چون فاوست ، آسولیک ، وارطان و خانیکف به « فتح تاء » قلب « باء »

به « واو » یعنی به صورت « تورز Tavrez » و « تورژ Tavrz » ، « تورش avres T » « دَورژ Davrez » ذکر کرده اند.

درباره بنا و وجه تسمیه شهر تبریز حمد الله مستوفی و یاقوت حموی می نویسند: بنای تبریز از زبیده زن هارون الرشید است. وی به بیماری تب نوبه مبتلا بوده ، روزی چند در آن حوالی اقامت کرده ، در اثر هوای لطیف و دل انگیز آنجا بیماری زبیده زایل شده، فرموده شهری در آن محل بنا کنند و نام آن را « تب ریز » بگذارند.

اولیا چلبی کلمه « تبریز را به معنی ستمه دو کوچو » (ریزنده تف و تاب) و این نام را با آتشفشانی دیرین کوه سهند مربوط دانسته است.

زنده یاد کارنگ در ادامه می افزاید: مورخان ارمنی هم اسم تبریز را « تورژ یا دورژ » محرف عبارت « دَ ، ی ، ورژ » و به معنی انتقال گاه دانسته و نوشته اند: بانی تبریز خسرو ارشاک (۲۳۳ - ۲۱۷ م) حکمران ارمنستان است که آن شهر را به یاد گرفتن انتقام « ارتبانوس » یا « اردوان » آخرین پادشاه پارتی ارز اردشیر بابکان بنیاد نهاده و نام آن را (Da - I - vrez) گذاشته است.

مؤلف آثار باستانی آذربایجان با افسانه شمردن موارد ذکر شده می نویسد: قدیمی ترین ذکر نام تبریز را در کتیبه سارگن دوم پادشاه آشور خواهیم یافت، شرقشناس شهیر فقید ولادیمیر مینورسکی می نویسد: « سارگن دوم در سال ۷۱۴ قبل از میلاد به قصد تصرف ممالک

اورارتو سفری به شمال غربی ایران کرد. از ناحیه سلیمانیه کنونی (واقع در کردستان عراق) داخل کردستان مکرری شد. از پارسوا Parsua (پسوه کنونی) و ساحل جنوبی دریاچه ارومیه گذشت. از سوی شرقی دریاچه به راه خود ادامه داد و پس از پشت سر گذاشتن « اوشکایا » (اسکوی کنونی) قلعه « تارومی » یا « تارونی » و « ترماکیس » را گشود. بعید نیست یکی از این دو کلمه نام قدیمی تبریز کنونی باشد.

چنانچه در ابتدا اشاره شد پیشینه تبریز همواره در هاله ای از ابهام مستور بوده است و بنیاد و وجه تسمیه نامش گاهی افسانه ای، گاهی مغرضانه و گاهی نشأت گرفته از ظن ها و گمان ها می گردد. این که تبریز قبل از اسلام مکانی آباد و یا غیر آباد بوده است هنوز سند محکمه پسندی در میان نیست حتی در اوایل ظهور اسلام نیز در حمله اعراب به آذربایجان نامی از تبریز دیده نمی شود. تنها اشاره دقیق و مستند مربوط به زمان سلسله روادیان است که در زمان خلافت متوکل عباسی، رواد ازدی از اهالی یمن در آذربایجان به حکمرانی پرداخت و در زمان او و فرزندانش تبریز رو به آبادی نهاد و دور شهر را بارو کشیدند. از آن زمان به بعد تبریز با سپری ساختن وقایع تلخ و شیرین آوازه ای جهانی یافت. اوصافی که در طول تاریخ از تبریز شده است به اجمال چنین است:

در قرن چهارم هجری یاقوت حموی تبریز را مشهورترین شهر آذربایجان می خواند.
ابوحوقل در ۳۶۷ و ابن مسکویه در ۴۲۱ و ناصر خسرو در ۴۳۸ تبریز را بزرگترین و آبادترین شهر آذربایجان می خوانند.

در سال ۶۱۸ لشکر مغول به پشت دروازه های تبریز می رسند، اما تدابیر شایان تقدیر بزرگان شهر تبریز را از حمله مغولان مصون نگه می دارد و مردم تبریز با بذل مال شهر را از کشتار و ویرانی رها می سازند. البته این اتفاق سه بار تکرار می شود و در هر سه بار مردم متمدول تبریز همان تدبیر را به کار می بندند تا این که در سال ۶۳۸ هجری قمری مغول ها به سراسر

آذربایجان مسلط می شوند و تبریز را پایتخت خود قرار می دهند که در زمان غازان خان تبریز شکوه ویژه ای می یابد. شب غازان با ابهت تاریخی اش چشم ها را خیره می سازد. خواجه رشید الدین فضل الله وزیر اندیشمند ایلخانیان ربع رشیدی را بنیاد می نهد که در زمان خود عظیم ترین مرکز علمی - فرهنگی به شمار می رود و از آن همه مجد و عظمت اینک ویرانه هایی از برج های ربع رشیدی در میان محله ای باقی مانده است.

این شهر در طول تاریخ دوره های طلایی متعددی را سپری ساخته است. دوران پایتختی ، دوران ولیعهد نشینی ، دوران شکوفایی تجاری، اقتصادی، هنری و زمانی مکتب تبریز در عرصه هنر تحول شگرفی را موجب می گردد که امروزه آثار کم نظیر آن دوره زینت بخش موزه های جهان است. مردان و زنان نامداری از این شهر برخاسته اند، کعبه ملی روم، میعادگاه عرفا، شعرا اندیشمندان و بزرگان بوده است. به همین خاطر تبریز یگانه شهری است که صاحب مقبره الشعرا است. مقبره ای که خاقانی ها، همام ها، قطران ها و سرانجام واپسین مقتدر آسمان شعر و ادب شهریار شیرین سخن در آن مکان مقدس آرمیده است. اگر چه از بلایی زمینی و آسمانی در امان نمانده است، زلزله ها، سیل ها ، بیماری های واگیر ، جنگ ها و .. تبریز را آشفته ، اما باز این شهر همیشه سرفراز به قول آقا یحیی ذکاء ، هر بار از زیر ویرانه ها و خاکسترهای شهر پیشین همچون سمندری، زنده تر و سرفرازانه تر قد برافراشته ، زندگی از سر گرفته و هیچگاه زبون پیشامدها و بازی های روزگار نگردیده است. میر علی تبریزی واضع خط نستعلیق، پیر سید احمد تبریزی استاد کمال الدین بهزاد و از جمله هنرمندانی بودند که تحولی در عرصه دینی هنر آن روزگاد پدید آوردند. در زمان صفویه این اقتدار هنری در تبریز به اوج خود رسید اما جنگ صفویان با دولت عثمانی آنچه را که یافته شده بود پنبه ساخت و از تبریز و از آن هم مجد و عظمتش جز کشتزارهایی سوخته و کوشک هایی ویران چیزی بر جی نماند و پایتخت به اصفهان منتقل شد و هر چه استاد و هنرمند و اندیشمند بود به اصفهان کوچید و بناهی عظیم اصفهان که امروز مایه

مباهات کشورمان است به دست کوچندگان تبریز و هنرمندان این خطه بنیاد شد و پادشاهان صفوی که پادشاهانی فرهنگ دوست و هنر پرور بودند اصفهان را نگین ایران ساختند و همای سعادت از فراز آذربایجان بویژه ، تبریز پر کشید و بر سر اصفهان سایه افکند.

تبریز گذشته از آنچه ذکرش رفت، در امور بنیادی نیز همواره پیشگام بوده است و شاهد این مدعا قیام ها و تحولات فرهنگی ، هنری و صنعتی است که شاهد آن بوده ایم و هستیم.

نقش بنیادی تبریز در نهضت تنباکو به استناد مدارک وجود حقانیت مبداء نهضت تنباکو از تبریز را به اثبات می رساند که در پی آن میرزای شیرازی فتوی معروف خود را صادر می کند و شرح واقعه به قلم پژوهشگر ارجمند آقا صمد سرداری نیا تحت عنوان « تبریز در نهضت تنباکو» به انجام رسیده است. قیام عظیم مشروطیت و نقش تبریز در اعطای مشروطه به مردم آن زمان امر مبرهنی است که حکایتگر دلیری مردان پولادین اراده ای چون زنده یادان ستارخان سردار ملی، باقرخان سالار ملی ثقة الاسلام، شیخ محمدخیابانی، علی مسیو، حسین خان باغبان و ... است.

بعد از قیام مشروطه و وقایع مختلف، تبریز پس از سپری ساختن سال های بحرانی ۲۰ الی ۲۵ سال ۱۳۳۲ در نهضت ملی ساختن نفت یکی از ارکان حرکت های آن زمان در سراسر کشور به شمار می رفت و گواه این ادعا، صفحه های حاکی شور و حال انقلابی مطبوعات تبریز در آن سال هاست و ملاقات های شادروان سید اسماعیل پیمان با آیت ا... کاشانی و دکتر مصدق می باشد. در نهضت خرداد سال ۱۳۴۲ نیز بازاریان با بستند بازار و خطبی تبریز با ایراد سخنرانی های مهم و پخش شب نامه ها و حرکت های اصیل انقلابی دین خود را ادا کردند و سرانجام در ۲۹ بهمن سال ۵۶ با حرکتی توفنده بنیاد شاهنشاهی ۲۵۰۰ ساله را به لرزه درآوردند و عظمت واقعه به قدری غیر منتظره و خارق العاده بود که رژیم شاهی را دچار سردرگمی ساخت و ساواک با تمامی ادعاهای پرطمطراق خود عاجزانه به تقلا برخاست.

القاب تبریز

تبریز به عنوان شهر اولین ها شهر بدون گدا، شهر زیر گذرها و رو گذرها، امن ترین شهر ایران، سالم ترین شهر ایران مهد سرمایه گذاری ایران، دومین شهر مسافر پذیر ایران، دومین شهر صنعتی ایران، دومین شهر دانشگاهی ایران دومین شهر بلندمرتبه ساز ایران دومین شهر در جذب گردشگر سلامت در

ایران، شهر شکلاتی ایران، قطب خودروسازی ایران، قطب قطعه سازی ایران، قطب تولید موتور دیزل خاورمیانه [۴۲] و یکی از مهم ترین شهرهای مهاجر پذیر ایران شناخته می شود.

هر لقب دلیلی دارد برای مثال به دلایل زیر به تبریز شهر اولین ها می گویند.

- اولین چاپخانه
- اولین روزنامه نگاری ملی
- اولین شعر نو و نقد ادبی
- اولین ترجمه کتب خارجی
- اولین مهندس انشاء جدید
- اولین کتاب داستان مصور کودکان
- اولین رمان
- اولین دایره المعارف اسلامی
- اولین مدرسه کرو لال ها
- اولین کودکستان
- اولین مدرسه نابینایان

- اولین مدرسه به سبک نوین
- اولین مدارس حرفه ای و بازرگانی
- اولین کتابخانه عمومی
- اولین سینما
- اولین نمایشنامه و تئاتر
- اولین عکاسی
- اولین دانشکده فرش
- اولین ورزشکار ورزش نوین
- اولین طلایه داران پزشکی مدرن
- اولین دانشکده پرستاری
- اولین کشاورزی مکانیزه
- اولین پایگاه لرزه نگاری
- اولین روابط عمومی
- اولین هوانورد
- اولین تجارت به سبک نوین
- اولین شرکت سهامی عام
- اولین کانون ایجاد ضرابخانه ماشینی و انتشار اسکناس
- اولین محل احداث نخستین کارخانه ها
- اولین مقاطعه کار راه سازی و ساختمان
- اولین شهری که ایران صاحب تلفن شد
- اولین کارخانه برق
- اولین برج آتش نشانی

- اولین تشکیل شوراهای مردمی
- اولین بلدیه
- اولین نظمیّه
- اولین انجمن زنان
- اولین مهد قانون خواهی و دموکراسی
- اولین خاستگاه خیزش ضد استعماری
- اولین مهد ایجاد ارتش آزادی خواه
- اولین آغازگر دور نوین مبارزات قهر آمیز
- اولین مؤسسه خیریه غیردولتی
- اولین مهمانخانه
- اولین کارت اعتباری اتوبوس شهری
- اولین کارت هوشمند

اولین چاپخانه:

تاریخ تأسیس: ۱۲۳۲ ه.ق مؤسس: میرزا زین العابدین تبریزی

میرزا زین العابدین تبریزی ملقب به «پدر صنعت چاپ ایران» در سال ۱۲۳۲ ه.ق نخستین ماشین چاپ را که از نوع سربی یا حروفی بود از روسیه وارد تبریز کرده و در محله ویجویه نصب نمود، پس از ۸ سال این صنعت را به تهران برد.

گسترش این صنعت مادر آثار علمی، ادبی، فرهنگ به ویژه روزنامه و کتاب را در دیگر شهرهای ایران اشاعه دادند.

اولین روزنامه نگاری ملی:

تاریخ انتشار: ۱۲۹۲ ه.ق ناشر: آقا محمد طاهر تبریزی

اولین جراید ایران که در دوران سلطنتی قاجار، نخست در تهران و سپس در تبریز منتشر شدند، اولین روزنامه به نام روزنامه اختر که از سال ۱۲۹۲ ه.ق / ۱۸۷۵ میلادی، به تشویق میرزا نجفعلی خان تبریزی، یکی از مأموران دولت ایران در پایتخت عثمانی، به مدیریت آقا محمد طاهر تبریزی و به نویسندگی میرزا مهدی خان تبریزی آغاز به کار کرد، به مدت ۲۱ سال در استانبول منتشر شد و در این مدت توانست گام‌های ارزنده خدمت به ملت ایران بردارد. نویسندگان این روزنامه، از روشنفکران و انقلابیونی بودند که بر اثر استبداد قاجار، ایران را ترک کرده بودند.

حدود ۱۵ سال بعد از انتشار اختر بود که نشریات دیگر چون قانون، حکمت، ثریا، جبل المتین، پرورش و . . . پیدا شدند.

اولین شعر نو و نقد ادبی:

تاریخ: انقلاب مشروطه پیشگامان: جعفر خامنه‌ای، شمس کسایی و تقی رفعت

شعر نو و نقد ادب در دوران انقلاب مشروطیت، در شهر انقلابی تبریز به وجود آمد و می توان گفت این دو پدیده ی ادبی محصول شرایط تاریخی بودند که در این شهر تاریخ ساز پدید آمدند.

پیشگامان این نهضت ادبی، جعفر خامنه‌ای، شمس کسایی و تقی رفعت بودند.

اولین ترجمه کتب خارجی:

سال ترجمه: ۱۱۹۸ شمسی مترجم: میرزا رضا مهندس باش تبریزی، میرزا عبداللطیف

طسوجی تبریزی

ترجمه کتب به زبان های مختلف نیز، اولین بار از تبریز آغاز گردید و از این طریق ایرانیان با فکر، اندیشه و تجارب دیگر ملت آشنا شدند.

نخستین بار میرزا رضا مهندس باش تبریزی، آثار تاریخی ولتر، یعنی پتر کبیر و شارل دوازدهم را از انگلیسی به فارسی برگرداند. میرزا عبد اللطیف طسوجی تبریزی، نیز برای نخستین بار اثر معروف « هزار و یک شب » را از عربی به فارسی برگرداند. نشر فارسی ترجمه با قلم توانمند ایشان تاثیر عمیقی بر نوشتار فارسی بر جای نهاد.

اولین مهندس انشاء جدید:

تاریخ: ۱۳۱۹ ه.ق نویسنده: میرزا عبدالرحیم نجارزاده تبریزی (طالبوف)

میرزا عبدالرحیم نجارزاده تبریزی معروف به طالبوف نخستین نویسنده کودکان ایران است. کتاب احمد یا سفینه طالبی او کتابی (در زمینه نشر) برای کودکان که مانند سایر آثارش به دور از پیچیدگی های لفظی و به سبکی ساده و روان نوشته شده است و همین نوع خاص نوشته های طالبوف، او را مهندس انشای جدید نامید.

اولین کتاب داستان مصور کودکان:

شاعر: ایرج میرزا نقاش: سید رسام ارژنگی تبریزی

ایرج میرزا شاعر نامدار تبریزی در زمینه ی شعر کودکان پیشگام است. همچنین سید عباس رسام ارژنگی تبریزی نخستین نقاش ایرانی است که داستان های کودکانه را به تصویر کشیده و اولین کتاب های داستان مصور برای کودکان ایرانی را خلق کرده است.

اولین رمان:

سال: ۱۲۳۶ شمسی نویسنده: آخوندزاده

میرزا فتحعلی آخوندزاده در سال ۱۱۹۱ خورشیدی برابر با ۱۸۱۲ میلادی و ۱۲۲۸ هجری قمری در شهر نوخه (شکی) زاده شد. بر اثر علاقه و اشتیاق به تئاتر بود که آخوندزاده با «و.آ.ساللوگوب» آشنا شد. این شخص معترف بود که آخوندزاده درام نویس بسیار با استعدادی است. او بعد ها حتی نوشت که استعداد قدرت طنزی آخوندی به حدی امید بخش است که اگر از روی بصیرت توجیه شود او بنیانگذار تئاتر ملی خواهد گردید.

میرزا فتحعلی آخوندزاده پدر و استاد و نمایشنامه نویسان ایران اولین رمان ایرانی را تحت عنوان «ستارگان فریب خورده - حکایت یوسف شاه سراج» به زبان ترکی نوشت. آخوندزاده در طول پنج سال شش نمایشنامه نوشت که همه را میرزا جعفر قراجه داغی در زمان نویسنده به فارسی برگرداند.

آخوندزاده اولین سازنده قالب های امروزی نمایش در مشرق زمین می باشد. او همچنین جز نخستین کسانی است که به موضوع زن و مشکلات زنان ایرانی در آثارش می پردازد. هرچند او در نمایشنامه هایش به مسأله آزادی و مشکلات زنان می پردازد اما راه حلی برای نجات آنان نیز ارائه نمی کند.

گویا نخستین کسی است که معایب الفبای ملل شرقی را دریافته و رسالاتی در این باب نوشته و نمونه هایی از خط جدید ارائه داده و در پیشرفت آن کوشش ها کرده است.

اولین دایره المعارف اسلامی:

تاریخ: ۱۲۱۸ ه. ق مؤلف: میرزا محمد حسن زنوزی تبریزی (فانی)

میرزا محمد حسن زنوزی تبریزی متخلص به فانی از روحانیون عالیقدر آذربایجان، اولین دایره المعارف اسلامی را تحت عنوان «ریاض الجنه» در سال ۱۲۱۸ ه.ق در روزگارانیه به پایان برد که از مدارس، دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های امروزی خبری نبود.

این دانشمند عالیقدر، خود را چنین معرفی می‌کند: محمد المدعو بالحسن ابن عبد الرسول ابن حسن ابن محمدرضا الحسینی الزنوزی التبریزی.

علت این که وی خود را علاوه بر زنوزی، تبریزی معرفی می‌کند، آن است که، شخصیت اجتماعی و افکار علمی وی در این شهر معارف پرور، پرورش یافته و شکل گرفته است.

اولین مدرسه کرو لال‌ها:

سال تأسیس: ۱۳۰۳ شمسی مؤسس: جبار باغچه‌بان

جبار عسگرزاده (باغچه بان) اولین مولف و ناشر کتاب کودک در ایران، برای نخستین بار، بارقه امید در دل آن دسته از کودکانی که از نعمت شنوایی محروم بودند دمید و با بنیان گذاری اولین مدرسه کرو لال‌ها در تبریز توانست به این نوباوگان، شخصیت و حیات مجدد بخشید.

علیرغم دشواری‌های وسیع چاپ و کلیشه، یکی از کتاب‌های وی با عنوان «بابا برفی» توسط کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به چاپ رسیده و شورای جهانی کتاب کودک آن را به عنوان بهترین کتاب کودک انتخاب کرد.

این مرد واراسته در سال ۱۳۰۳ شمسی مربی اولین کودکان ایران با نام «باغچه اطفال» گردید و نام خود را از عسگرزاده به باغچه بان تغییر داد.

اولین کودکان:

تاریخ تأسیس: ۱۳۰۳ شمسی مؤسس: ابوالقاسم فیوضات

ابوالقاسم فیوضات مرد دانش دوستی که برای اولین بار در ایران نخستین کودکان را با نام «باغچه اطفال» به سرپرستی جبار باغچه بان به سال ۱۳۰۳ در تبریز بنیان گذاشت.

اولین مدرسه ناینایان:

تاریخ تأسیس: ۱۳۰۵ شمسی مؤسس: آلمانی ها

نخستین مدرسه برای ناینایان نیز در در تبریز تأسیس شده است. در این زمینه نیز، مرحوم حسین امید این اطلاعات را می دهد:

مدرسه کران در تبریز به واسطه یک میسیون آلمانی اداره می شد. این مدرسه، در سال ۱۳۰۵ شمسی به وسیله هیأتی که آلمانی بودند و در این قسمت متخصص بودند تأسیس یافت.

اولین مدرسه به سبک نوین:

مؤسس: حاج میرزا حسن رشدیه تبریزی

حاج میرزا حسن رشدیه تبریزی، نخستین مدرسه را به سبک نوین و بر اساس اصول فنوتیک در تبریز بنیان گذاشت و سپس آموزش و پرورش نوین را در سایر نقاط ایران اشاعه داد. امروزه از برکت مجاهدت های وی بیش از ۲۰ میلیون دانش آموز و ۲ میلیون دانشجو در سراسر کشور به تحصیل مشغولند. بنابه نوشته فریدون کوچرلی «در تمام دنیای اسلام، آذربایجان نخستین خطه ای است که تدریس با اصول صوتی در آن آغاز گردیده است.»

اولین مدارس حرفه ای و بازرگانی:

تاریخ تأسیس: ۱۳۰۱ شمسی مؤسس: محمد علی تربیت

زننده یاد حسین امی، درباره تأسیس نخستین مدرسه بازرگانی به همت مرحوم محمدعلی تربیت می نویسد: توجه مرحوم تربیت بر این بود که در برنامه مدارس متوسط تغییراتی حاصل و آن‌ها را با محیط و احتیاجات محلی متناسب سازد؛ بنابراین در صد تأسیس یک مدرسه متوسط تجارت برآمد که محصلین در آن به امور بازرگانی آشنا شوند و برای این مقصود به یاری چند تن از متخصصین، برنامه مخصوص نوشته و مدرسه دولتی تجارت در سال ۱۳۰۱ افتتاح گردید.

مدرسه تجارت با مدیریت مرحوم علی مجیر مولوی «و مجیر الدوله» تأسیس شد.

اولین کتابخانه عمومی:

تاریخ تأسیس: ۱۳۰۰ شمسی مؤسس: محمد علی تربیت

وجود کتابخانه‌های غنی در هر شهری نشانگر پیشرفت فرهنگ و تمدن در آن دیار است و این کتابخانه‌ها کانون‌های پر ارجحی هستند که راه را برای پیشرفت جوامع در اغلب زمینه‌ها فراهم می‌کنند.

در تاریخ معاصر ایران در زمینه تأسیس کتابخانه عمومی و قرائتخانه نیز تبریزی‌ها پیشگام هستند. نخستین قرائتخانه کتابخانه عمومی ایران در سال ۱۳۱۲ ه.ق توسط مرحوم میرزا حسن خان خازن لشکر با کتابداری میرزا حسن شریعتمدار در تبریز تأسیس شد.

کتابخانه عمومی نخستین کتابخانه دولتی ایران است که در سال ۱۳۰۰ ه.ش به همت محمد علی تربیت در تبریز ایجاد شد.

اولین سینما:

تاریخ تأسیس: ۱۲۷۹ شمسی مؤسس: علی و کیلی

سینما سولی، اولین سینما در ایران، در زمستان ۱۲۷۹ شمسی یعنی ۵ سال بعد از اختراع سینما به دست برادران لومیر، توسط کاتولیک، در تبریز تأسیس شد و ۲۶ سال بعد اولین سینمای پایتخت در سال ۱۳۰۵ به همت یک تبریزی به نام علی و کیلی افتتاح شد و همچنین علی و کیلی نخستین نشریه سینمای را در سال ۱۳۰۹ شمسی منتشر کرد.

در سینما سولی که در پاساژ تبریز (خیابان پهلوی سابق) با گنجایش ۱۰۰ نفر هر روز یک نوبت فیلم نمایش داده می شده است.

اولین نمایشنامه و تئاتر:

بنیانگذار: میرزا آقا تبریزی

شهر تبریز، اجرای نخستین نمایشنامه‌ها را با بنیانگذاری ادبیات نمایشی توسط میرزا آقا تبریزی در دوران سلطنت ناصرالدین شاه تجربه نمود.

اولین عکاسی:

تاریخ: ۱۲۲۲ ه.ق عکاس: ملک قاسم میرزا

فن عکاسی و عکسبرداری نیز برای نخستین بار در تبریز به همت و ابتکار ملک قاسم میرزا در (۱۲۷۷-۱۲۲۲ ه.ق) انجام شد.

نخستین دستگاه‌های عکاسی به روش داگرتیپ، به درخواست محمد شاه قاجار از کشورهای روسیه و انگلیس به دربار ایران وارد شد. با اطلاعاتی که از کتاب مقالات گوناگون تألیف دکتر خلیل خان اعلم الدوله ثقفی از یادداشتهای ریشار خان، اولین عکاسی که اعتماد السلطنه از او نام برده حاصل می شود این است که اولین عکسبرداری بر روی صفحه نقره در سال ۱۲۶۰ هجری قمری در تبریز، زمانی که ناصرالدین میرزا ولیعهد بود

انجام شده است. این دو دستگاه دوربین داگروتیپ یکی اهدایی از طرف ملکه انگلیس و دیگری هدیه امپراطور روسیه بودند.

اولین دانشکده فرش:

تاریخ: ۱۳۷۳ شمسی
بنیانگذار: استاد عرب زاده تبریزی

استاد رسام عرب زاده تبریزی پدر فرش نوین ایران آرزو داشت که دانشکده فرش در ایران تأسیس شود. در روزهایی که استاد عرب زاده تبریزی، پدر فرش نوین ایران، چشم از جهان فرومی بست، آرزوی این هنرمند ارزنده تحقق اولین گروه دانشجویان این دانشکده در دانشگاه صنعتی سهند تبریز، تحصیل در رشته فرش را آغاز کردند.

خوشبختانه دانشکده فرش در تبریز ایجاد شده و به کار خود ادامه می دهد و تأسیس این مؤسسه عالی برای فراهم آوردن امکاناتی، جهت تولید فرش مرغوب و از نظر اقتصادی رونق بخشیدن به صنعت فرش، برای اولین بار، در سال ۱۳۷۳ شمسی، از سوی دانشگاه صنعتی سهند تبریز به وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت پیشنهاد شد و همزمان با آن، از تمامی هنرمندان این رشته برای همکاری دعوت به عمل آمد و کمیته های تحت عنوان راه اندازی رشته فرش در این دانشگاه تشکیل گردید.

بعد از دو سال کار کارشناسی، سر فصل دروس به وزارت فرهنگ و آموزش عالی فرستاده شد و بدین ترتیب، مجوز تأسیس دانشکده فرش، برای نخستین بار به دانشگاه صنعتی سهند تبریز داده شد.

اولین ورزشکار ورزش نوین ایران:

تاریخ: ۱۳۱۰ شمسی
ورزشکار: میر مهدی کهن ورزنده تبریزی

مردم آذربایجان از قدیم ترین ایام به ورزش علاقه مند بودند و از میان ورزشکاران، پهلوانان سرشناسی ظهور کردند که نامشان در تاریخ مانده است. حتی این پهلوانان، در برهه‌هایی علیه ستم جباران قیام کرده‌اند. در سال‌های ۹۸۱-۹۷۹ ه.ق در زمان شاه طهماسب اول صفوی، مردم تبریز به رهبری «پهلوان یاری» بر علیه مظالم داروغه شهر، الله قلی بیگ استاجلو قیام می‌کنند و در محله‌های مختلف، کنترل شهر به دست پهلوانان می‌افتد، با این وجود ورزش هنوز در ایران همگانی نبود و عمدتاً منحصر به ورزش‌های باستانی یا زورخانه‌ای می‌شود. در اوایل دهه ۱۳۱۰ میر مهدی کهن ورزشنده تبریزی، پدر ورزش نوین ایران، گام نخست را در دوزینه کردن آن برداشت.

اولین معلمین ورزش، شاگردان او بودند و نخستین نشریه ورزشی وی در سال ۱۳۰۷ شمسی منتشر شده است.

اولین طلایه داران پزشکی مدرن:

تاریخ: (۱۳۴۱، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸) نام پزشک: دکتر جواد هیأت

در زمینه بسط علم و دانش نوین و تکنولوژی نیز مجاهدت‌های نوآورانه تبریزیان، در خور تحسین و قدردانی است.

فرزندان سرافراز این خطه طلایه‌داران پزشکی مدرن هستند. نخستین طبیب محصل اعزامی به خارج از سوی عباس میرزا نایب السلطنه از تبریز بود و اولین کتاب‌های پزشکی در تبریز تأیید، ترجمه و چاپ گردید. نخستین آبله‌کوبی نیز در این شهر انجام گردیده است.

اولین عمل قلب باز در سال ۱۳۴۱ و نخستین عمل پیوند قلب در سال ۱۳۴۸ بر روی سگ‌ها و اولین عمل پیوند کلیه در سال ۱۳۴۷ به وسیله جراح تبریزی به نام دکتر جواد هیأت با موفقیت انجام گرفته است و برای اولین بار دندان مصنوعی در این شهر انساخته شد.

علاوه بر این ها نخستین دانشکده های پزشکی، داروسازی، دندان پزشکی ایران، انستیتو پاستور به دست پزشک تبریزی «دکتر محمد حسین لقمان ادهم» تاسیس گردید و جراحی نوین ایران را پروفیسور یحیی عدل تبریزی بنیان گذاشته است.

نیز پدر علم روانشناسی ایران دکتر محمد تقی براهنی از فرزندان سرزمین علم و هنر تبریز است.

اولین دانشکده پرستاری:

تاریخ تأسیس: ۱۲۹۵ شمسی

اولین دانشکده عالی پرستاری در تبریز در سال ۱۲۹۵ شمسی تأسیس شده است، نه تنها نخستین مدرسه عالی در این زمینه است که در ایران بنیاد یافته، بلکه دوره دکترای پرستاری نیز، اولین بار در این دانشکده آغاز به فعالیت کرده است.

اولین کشاورزی مکانیزه ایران:

تاریخ: ۱۳۰۹ شمسی مؤسس: احمد حسین عدل

احمد حسین عدل تبریزی طلایه دار کشاورزی مکانیزه در ایران و مصطفی عدل پدر حقوق و عدلیه ایران از دیگر افتخار آفرینان این دیار کهن می باشند.

اولین پایگاه لرزه نگاری:

تاریخ تأسیس: ۱۸۵۵ میلادی

زلزله نگاری نمونه دیگری از فعالیت های علمی که برای اولین بار در ایران، در تبریز صورت گرفت فعالیت های لرزه شناسی بوده است. در این ارتباط نخستین پایگاه زلزله نگاری در اوایل سال ۱۸۵۵ م تقریباً ۱۵۰ سال پیش در تبریز به راه انداخته شد و نخستین ثبت دستگاهی زلزله در سال ۱۸۵۶ در همین پایگاه صورت گرفت.

اولین روابط عمومی:

نام: دکتر حمید نطقی

دکتر حمید نطقی پدر روابط عمومی ایران نخستین کسی بود که امکانات و قابلیت های روابط عمومی ها را پیشبرد اهداف سازمان ها برقراری ارتباط خلاق و فعال میان مردم و وزارتخانه ها و مؤسسات به نحو شایسته به کار گرفت.

اولین هوانورد:

نام هوانورد: محمد تقی خان پسیان

محمد تقی معروف به کلنل محمد تقی خان پسیان در سال ۱۲۷۰ ش در تبریز زاده شد. وی نه تنها صاحب قلم و دارای قریحه هنری و ذوق ادبی بود بلکه نخستین هوانورد ایرانی است که در کشور آلمان ۳۳ بار به هوانوردی پرداخته و می خواست این هنر را در ایران به جوانان آموزش دهد.

هم چنین تندیس از ماکت هواپیما و پیکره محمد تقی خان پسیان به عنوان اولین خلبان ایرانی توسط شهرداری تبریز در سال ۱۳۸۷ در سه راهی فرودگاه بین المللی تبریز رونمایی شد.

اولین تجارت به سبک نوین:

مؤسس: علی و کیلی

علی و کیلی فرزند صالح، از خاندان معروف و کیلی های تبریز است وی از دوران نو باوگی، دارای استعداد شگرف سهامی عام را در ایران تأسیس نمود که یک اقدام ابتکاری و مشارکت جویانه بود و به قول محمد تقی دامغانی، این اقدام در تشکیل شرکت را جزء اولین قدم های همکاری اجتماعی مردم ایران می توان محسوب داشت.

اولین شرکت سهامی عام:

تاریخ: ۱۲۷۹ شمسی

مؤسس: حاج محمد کاظم ملک التجار تبریزی

حاج محمد کاظم ملک التجار تبریزی از رجال سرشناس دوره ی ناصری و شخص فعال در نهضت تنباکو، نخستین شرکت سهامی عام را در ایران تاسیس نمود که یک اقدام ابتکاری و مشارکت جویانه بود و به قول محمد تقی خان دامغانی «این اقدام در تشکیل شرکت را جزء اولین قدم های همکاری اجتماعی مردم ایران می توان محسوب کرد.»

اولین کانون ایجاد ضرابخانه ماشینی و انتشار اسکناس:

تاریخ: ۱۲۲۲ ق.ه

مؤسس: عباس میرزا نایب السلطنه

از اولین های تبریز، ایجاد ضرابخانه ماشینی و ضرب سکه سیمسن در تبریز بوده، از جمله اقدامات عباس میرزا نایب السلطنه به شمار می آید.

در تاریخ ایران اولین بار در سال ۶۹۳ ق.ه اسکناس (پول کاغذی) به نام چاو وراج یافت. در آن موقع کیخاتو ایلخان مغول بر ایران حکومت می کرد.

صورت چاو اینگونه بود که پیرامون سطح کاغذ پاره مربع شکل کلمه شهادتین به خط خطایی نوشته و پایین آن نام (ایرنجین و تورجین) (عنوان کیخاتو و قآن) ذکر شده بود و در میانه دایره ترسیم و رقم از نیم درهم تا ده دینار تعیین کرده بودند. (تبریز شهر اولین ها - سرداری نیا)

اولین محل احداث نخستین کارخانه ها:

تاریخ: قاجار

مؤسس: عباس میرزا نایب السلطنه

در ادامه اصلاحات عباس میرزا نایب السلطنه، وی اقدام به تاسیس کارخانه اسلحه سازی در تبریز کرد. در دوره قاجاریه، کارخانه های مهم توسط بخش خصوصی در تبریز تأسیس شدند، در دوران مشروطیت نیز همگام با توسعه سیاسی در آذربایجان، توسعه اقتصادی از جمله

احداث کارخانجات مورد توجه آزادیخواهان بود. بدین ترتیب تبریز محل احداث نخستین کارخانجات را از آن خود کرد.

در سال‌های بعدتر نیز گسترش تأسیس کارخانجات متعدد تبریز دومین شهر صنعتی کشور بدل شد.

اولین مقطعه کار راه سازی و ساختمان:

مقطعه کار: مهندس اصغر پناهی

راه‌سازی و ساختمان نیز از جمله زمینه‌هایی است که تبریزی‌ها در این عرصه پیشگام بوده‌اند، به گفته مرحوم مهندس مهدی بازرگان «مهندس اصغر پناهی از محصلین آذربایجانی که در آغاز ساختمان راه آهن، مقطعه کاری قطعه ۱۸ را انجام داد. اولین و مهمترین مقطعه کار ایرانی عملیات راه‌سازی و راه آهن و ساختمان‌های دولتی شد.»

اولین شهری که در ایران صاحب تلفن شد:

تاریخ: ۱۲۸۰ شمسی به همت: قاسم خان والی

شهر تبریز در سال ۱۲۸۰ شمسی بنا به موقعیت مهم سیاسی اقتصادی و فرهنگی اش که در آن روزگار ولیعهد نشین و مرکز ثقل کشور بود با همت عده‌ای از رجال دلسوز و دور اندیش از جمله قاسم خان والی معروف به امیر تومان که چند سال بعد از آن به عنوان اولین شهردار تبریز برگزیده شد دارای نخستین مرکز تلفن در ایران گردید و محل اداره تلفن نیز در خیابان مجید الملک واقع بود. (تبریز شهر اولین‌ها- سرداری نیا)

تلفن یا دورگو از دستگاه‌های ارتباط از دور است که برای انتقال صدا بکار می‌رود. نخستین تلفن توسط الکساندر گراهام بل اختراع شد و تبریز نخستین شهر ایران بود که صاحب تلفن شد.

اولین کارخانه برق:

تاریخ تأسیس: ۱۲۸۱ شمسی مؤسس: قاسم خان والی

در سال ۱۲۸۱ خورشیدی (۱۳۲۰ ه.ق) امتیاز تأسیس کارخانه برق به نام مرحوم قاسم خان والی صادر شد و آن مرحوم کارخانه برق را در پل شاهی دایر نمود. دکتر رضازاده شفق نیز گفته است: وقتی قاسم خان امیر تومان وقت به آذربایجان چراغ الکتریک آورد در استانبول چراغ‌ها را با نفت روشن می‌کردند و در روسیه طرح راه آهن سیبری را ریخته بود ولی چراغ‌های رنگارنگ الکتریک را در خیابان مجیدی تبریز روشن کردند.

اولین برج آتش نشانی:

تاریخ افتتاح: ۱۲۹۶ شمسی مؤسس: قاسم خان والی

نخستین شهر کشور که به تجهیزات و سازمان آتش‌نشانی مجهز شد، شهر تبریز بود. در حدود یکصد و پنجاه سال پیش، روسها در این شهر نخستین سازمان آتش‌نشانی ایران را تأسیس نمودند که برج آتش‌نشانی تبریز از یادگارهای آن دوران است.

اسناد تاریخی نشان می‌دهد نخستین اقدامات برای مبارزه و پیشگیری از آتش‌سوزی در ایران توسط کشورهای خارجی انجام شد به گونه‌ای که روس‌ها به دلیل منافی که در تبریز در داشتند و انگلیسی‌ها با توجه به ضرورت حفظ چاه‌های نفت مسجد سلیمان و پالایشگاه آبادان تجهیزاتی شامل پمپ‌های دستی و غیره را برای اطفای حریق به این شهرها انتقال داده بودند. با این همه تاریخ نویسان افتتاح اولین تشکیلات آتش‌نشانی ایران را به نام قاسم خان والی زدند. این تشکیلات در ۱۲۹۶ شمسی در تبریز افتتاح شد و مسئولیت رسیدگی به مجموعه‌ای از حوادث غیر مترقبه از سیل و زلزله گرفته تا سقوط از بلندی و غیره را بر عهده قرار گرفت.

اولین تشکیل شوراهای مردمی:

تاریخ تأسیس: ۱۲۸۵ شمسی مؤسس: تبریزی‌ها

ایجاد جامعه مدنی که چندی پیش به بحث روز تبدیل گردید، تبریزیان این مهم را در یک سده پیش در دوران انقلاب مشروطیت، آذربایجان به مرحله اجرا در آوردند. این مردمان دور اندیش و مبارز، نه تنها مزایای قانون گرایی و حاکمیت قانون را به هموطنانشان شناساندن بلکه با تأسیس شورای مردمی در آذربایجان برای نخستین بار در گشود؛ مردم سالاری و قانونمندی را تجربه کردند.

اولین بلدیة:

تاریخ تأسیس: ۱۲۸۷ شمسی اولین شهردار: قاسم خان والی

مردم تبریز با برپایی مؤسسات تمدنی جدید از جمله بلدیة، نظمیة و ... حاکمیت قانون را جایگزین استبداد فردی نمود و بدین ترتیب شعور اجتماعی و توسعه یافتگی شخصیت سیاسی خود را نشان دادند دایر شدن بلدیة در تبریز در صدر مشروطیت یک رخداد عادی و تأسیس یک اداره معمولی نبود. این نهاد در یک فضای انقلابی به همت توده‌های به پا خاسته در راستای مشارکت مردم در سرنوشت خود پا گرفت.

هنگامی که انجمن شهر و بلدیة با روش دموکراتیک به دست خود مردم در تبریز دایر گردید در هیچ کجای ایران نه تنها انجمن شهر بلکه بلدیة دایر نبود در سال ۱۳۱۴ رضا شاه دستور ساخته عمارت شهرداری داد که از این ساختمان به عنوانی شهرداری شهر استفاده کنند ساخت این بنا با بودجه ۲۵۰۰۰۰ آغاز شده که پس از اتمام کار با باقیمانده بودجه در سال ۱۳۲۰ دستور به بافت فرش برای استفاده در همان بنا داده شد. شهرداری تبریز نخستین شهرداری

ایران یا به اصطلاح آن روز (بلدیه) ایران بود که در سال ۱۲۸۷ بنیاد یافت. قاسم خان والی تحصیل کرده دانشگاه سن سیر فرانسه به عنوان اولین شهردار تبریز انتخاب شد.

اولین نظمیته:

تاریخ: ۱۲۸۶ شمسی بنیانگذار: ناصرالدین شاه قاجار

تاریخ برقراری امنیت شهری و کشوری به صورت مدرن به یک سده پیش باز می‌گردد. ناصرالدین شاه قاجار در مجموعه سفرهایش به قاره اروپا و بازدید پلیس جدید در آن مناطق و با به‌کارگیری یک افسر ایتالیایی تبعه اتریش به نام کنت دومونت فورت نخستین سامانه پلیسی نو را در ایران بنیان نهاد.

پلیس در ایران برای مدت زمانی طولانی از ۲ بخش اصلی پلیس شهری و ژاندارمری (که خود شامل دو بخش ژاندارمری مرزی و ژاندارمری روستایی می‌شود) تشکیل شده بود. کمیته انقلاب اسلامی نیز به عنوان یکی از اجزاء اصلی برقراری نظم و امنیت داخلی کشور و حفاظت از اصول ارزشی جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ به این سامانه پلیسی اضافه گشت.

افزایش کارکنان پلیس پس از انقلاب ۱۳۵۷ و لزومات ترکیب این نیروها عاملی شد تا در سال ۱۳۷۰ خورشیدی با تصویب مجلس شورای اسلامی، ۳ نیروی پلیسی در یکدیگر ترکیب و سامانه پلیس یکدستی حاصل شد. بر پایه مقررات تازه، پلیس ایران قسمتی از ستاد نیروهای مسلح و زیر نظر وزارت کشور گردید و در پیروی از رهبر ایران قرار گرفت.

اولین انجمن زنان:

تاریخ تأسیس: ۱۳۲۶ ه. ق مؤسس: همسر میرزا حسن رشديه

اولین انجمن زنان در ایران پس از برقراری مشروطه بود. این انجمن را همسر میرزا حسن رشديه در ۱۳۲۶ هـ. ق در محل ساختمان مدرسه پرورش دختران که در خانه استیجاری محسن خان نطنزی ملقب به معاون دیوان بود، مجاور سقاخانه نوروزخان، تاسیس کرد. اهداف ذکر شده برای انجمن، پرورش دختران دبستانی و ایجاد زمینه برای مشارکت بیشتر زنان در امور اجتماعی و سیاسی بود. و در این زمینه، فعالیت‌هایی چون، ایجاد مدرسه دخترانه، ترویج استفاده از البسه وطنی، تحریم کالاهاى خارجی به منظور مقابله با نفوذ بیگانگان در ایران و تبلیغ مشروطیت... را سرلوحه کارهای خود قرار می داد. متأسفانه به دلیل فاصله گرفتن عملکرد اعضای انجمن با اهداف اولیه خود در ادامه کار، و طرح موضوعاتی که با احساسات و عواطف مذهبی جامعه چندان همخوانی نداشت، نظیر زمزمه‌هایی درباره محدودیت حجاب، با مخالفت‌هایی از جانب برخی از علما و مردم عادی و به دلیل طرح مبانی مشروطه‌خواهی با مخالفت اعضای حکومتی مواجه و توسط مامورین حاکم تهران تعطیل شد. کشمکش برای گشایش مجدد و بستن آن تا مدتی ادامه داشت تا بالاخره به تعطیلی کلی آن انجامید.

اولین مهد قانون خواهی و دموکراسی:

تاریخ: ۱۲۸۷ هـ. ق بنیانگذار: مستشارالدوله

در دوران سلطنت ناصرالدین شاه فرزندان دلیر آذربایجان برای مبارزه با استبداد ناصری از طرق مختلف به تلاش و کوشش پرداختند. در زمینه تشریح قانون و آشنا ساختن مردم با ثمرات آن، مجاهدات از جواری آغاز گردید که در رأس آنها انتشار کتاب «یک کلمه» نوشته میرزا یوسف خان مستشارالدوله تبریزی بود.

مستشارالدوله در تاریخ نشر آزادی در ایران مقام ارجمندی دارد، او اصول افکار سیاسی خود را رساله یک کلمه به سال ۱۲۸۷ ه.ق که در پاریس نوشته بیان کرده است. او اول کسی در ایران است که اراده ملت را منشاء قدرت دولت دانسته است.

اولین خاستگاه خیزش ضد استعماری:

تبریز این گهواره سنن انقلابی که خاستگاه خیزش های ضد استعماری و ضد استبدادی بوده نخستین حرکت قهر آمیز ضد استعماری را در واقعه رژیم علیه بریتانیای کبیر و استبداد ناصرالدین شاه آغاز نمود و چنان وحشتی بر امپریالیسم و مزدوران داخلی اش تحمیل نمود که کندی زیرمختار بریتانیا، خطر را بیخ گوش احساس کرده، به ناصرالدین شاه گوشزد می دهد که چون تبریز به پا خواسته در نتیجه سلطنتش به خطر افتاده است.

اولین مهد ایجاد ارتش آزادی خواه:

تاریخ: انقلاب مشروطیت مبتکر: رهبران انقلاب مشروطه

ایجاد ارتش آزادی بخش از جوانان برومند آذربایجان در انقلاب مشروطیت از جمله ابتکارهای رهبران این دیار بود که در پیروزی ارتش آزادی انقلاب و سقوط استبداد نقش بس سرنوشت سازی ایفا کرد.

اولین آغازگر دور نوین مبارزات قهر آمیز:

تاریخ: ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ بنیانگذار: امام خمینی

قیام سلطنت برافکن مردم تبریز در ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ علیه رژیم پهلوی نیز آغازگر دور نوین مبارزات قهر آمیز بود که ستون فقرات آن مبارزات قهر آمیز حکومت ننگین را شکست و به سالها اختناق و خودکامگی پایان داد. مردم تبریز، هنگامی به پا خاستند و کاخ های فرعون

را به لرزه درآوردند که سراسر کشور، در یک سکوت مرگبار فرو رفته بود؛ در آن شرایط خفقان زا خیزش مردم تبریز تبدیل به سیلی توفنده شد که شتابان به پیش رفت.

اولین مؤسسه خیریه غیردولتی :

تاریخ تأسیس: ۱۳۲۶ شمسی مؤسس: جمعیت خیریه نوبر تبریز

اولین و قدیمی ترین مؤسسه خیریه غیردولتی در ایران، جمعیت خیریه نوبر تبریز است. این تشکل در سال ۱۳۲۶ توسط عده‌ای از خیرین محله نوبر تبریز با هدف مبارزه با فقر و کمک به مستمندان تأسیس شد و در سال ۱۳۳۱ رسماً به ثبت رسید.

اولین مهمانخانه :

مؤسس: میرزا اسحق خان معزالدوله

اولین مهمانخانه توسط میرزا اسحق خان معزالدوله در تبریز پذیرای مهمان گردید .

اولین کارت اعتباری اتوبوس شهری :

اولین شهری در ایران است که اتوبوس‌های شهری آن از کارت‌های هوشمند بدون تماس به جای بلیت‌های کاغذی استفاده می‌کنند

اولین کارت هوشمند :

اولین شهری در ایران است که برای تماشای مسابقات فوتبال، به جای بلیط کاغذی، از کارت هوشمند غیر تماسی استفاده می‌شود.

آب و هوای تبریز:

میانگین دمای تبریز در تیرماه (گرم‌ترین ماه سال) ۲۵,۴ درجه سانتی‌گراد، در دی‌ماه (سردترین ماه سال) ۲,۵- درجه سانتی‌گراد، در فروردین‌ماه ۱۰,۵ درجه سانتی‌گراد و در مهرماه ۱۴,۱ درجه سانتی‌گراد و میانگین سالانه دما ۱۱,۹ درجه سانتی‌گراد است.

میانگین بارندگی سالیانه تبریز مانند بیش‌تر شهرهای ایران بسیار اندک و در حدود ۳۳۰,۱ میلی‌متر در سال است. معمولاً در طول فصل تابستان، میزان بارندگی بسیار ناچیز بوده و به ندرت بارش رخ می‌دهد.

میانگین بارش در تبریز در زمستان ۱۱۳,۳ میلی‌متر، در بهار ۱۲۱,۸ میلی‌متر، در تابستان ۲۰,۷ میلی‌متر و در پاییز ۷۴,۳ میلی‌متر است. تعداد روزهای یخبندان در طول سال به طور متوسط ۱۰۸,۲ روز است که عموماً از اواخر پاییز تا اواخر زمستان را دربر می‌گیرد.

نوسان بارندگی سالانه از ۵۱۳,۳ میلی‌متر در سال‌های پربارش تا حداقل ۱۹۲,۴ میلی‌متر در سال‌های کم‌بارش گزارش شده که خطر سال‌های سیلابی و خشک‌سالی روشن می‌گردد. گزارش‌های تاریخی از دوران مغول تا سده حاضر بیانگر خسارت‌های عمده‌ای است که سیلاب‌های سنگین - که عموماً در اواخر بهار و اوایل تابستان اتفاق می‌افتند - به شهر وارد کرده‌اند.

منابع:

ویکی پدیا

سایت شهرداری تبریز

سایت استان داری آذربایجان شرقی